

«Κούτζο συνέχεια δάκρυα κυλάει»

Απόσπασμα από την αυτοβιογραφική αφήγηση «Barracoon» του τελευταίου αφρικανού επιζώντα από το τελευταίο δουλεμπορικό πλοίο, η οποία κυκλοφορεί τη Δευτέρα από τον «Παπαδόπουλο»

Ηταν 14 Δεκεμβρίου 1927 όταν η ανθρωπολόγος Ζόρα Νιλ Χέρστον πήρε το τρένο από τον σταθμό Πεν της Νέας Υόρκης με προορισμό το Μομπίλ, προκειμένου να πραγματοποιήσει μια σειρά συνεντεύξεων με τον τελευταίο αφρικανό επιζώντα από το τελευταίο αμερικανικό δουλεμπορικό καράβι – το «Κλοτίντα». Το όνομά του ήταν Κοζόλα, όμως ήταν γνωστός ως Κούτζο Λούις. Είχε κρατηθεί ως σκλάβος για πεντέμισι χρόνια στο Πλατό-Μάγκαζιν Πόιντ της Αλαμπάμα,

από το 1860 ως τη στιγμή που οι στρατιώτες των Βορείων τού είπαν πως είναι ελεύθερος. Πρόκειται για τον πρωταγωνιστή και αφηγητή στο βιβλίο «Barracoon» (από το όνομα της καλύβας όπου κρατούνταν οι σκλάβοι πριν μεταφερθούν στα πλοία), το οποίο κυκλοφόρησε σε πλήρη μορφή μόλις το 2018. Διαβάζοντας κάποιος την αφήγηση, όπου κυριαρχεί μάλιστα το ιδίωμα του Κοζόλα, «καταλαβαίνει αμέσως το πρόβλημα που είχαν μαζί του πολλοί μαύροι, χρόνια πιο πριν, ειδικά οι μαύροι διανοούμενοι και πολιτικοί ηγέτες. Καταγράφει ξεκάθαρα τις θηριωδίες στις οποίες επιδόθηκαν μεταξύ τους οι αφρικανικοί λαοί πολύ πριν οι αλυσωμένοι Αφρικανοί, τραυματισμένοι, άρρωστοι, αποπροσανατολισμένοι, πεινασμένοι, καταφθάνουν με τα καράβια σαν «μαύρο φορτίο» στην κο-

λασμένη Δύση» γράφει στον πρόλογο η Αλις Γούκερ. Από την ελληνική έκδοση, όπου συμπεριλαμβάνονται επίσης η κατατοπιστική εισαγωγή και το σημείωμα της επιμελήτριας Ντέμπορα Πλαντ, γλωσσάρι, επίμετρο και επιπλέον ιστορικό και λογοτεχνικό υλικό, το «B» δημοσιεύει το απόσπασμα όπου η φυλή της Δαχομένης αιχμαλωτίζει τον Κοζόλα και άλλους ανθρώπους της φυλής του (σε πλάγιο λόγο η αφήγηση της Χέρστον).

Περίπου ζημέρωμα άνθρωποι ξυπνάνε από φασαρία ανθρώπων Δαχομένης, που σπάνε Μεγάλη Πύλη. Εγώ όχι ακόμα ξυπνήσει. Εγώ ακόμα κρεβάτι. Ακούει πύλη όταν σπάει. Ακούει κραυγή όταν στρατιώτες κόβει πύλη με τσεκούρι. Έτσι εγώ πετάγομαι από κρεβάτι και κοιτάει. Βλέπει πολλούς στρατιώτες με γαλλικό όπλο και μεγάλο μαχαίρι. Έχουν γυναίκες στρατιώτες και τρέχουν με μεγάλο μαχαίρι και κάνουν φασαρία. Πιάνουν ανθρώπους και κόβουν λαιμό έτσι, με μεγάλο μαχαίρι, και στρίβουν κεφάλι έτσι, και φεύγει από λαιμό. Θε μου, Θε μου! Βλέπει πολλοί σκοτώνονται τόσο γρήγορα! Γέροι προσπαθούν σκάσει από σπίτι,

αλλά νεκροί σε πόρτα και γυναίκες στρατιώτες κόβει κεφάλι. Θε μου!».

Ο Κούτζο κλαίει με λυγμούς και σταυρώνει τα χέρια στο στήθος, με τα δάχτυλα να ακουμπάνε στους ώμους. Στόμα και μάτια διάπλατα ανοιχτά, λες και έβλεπε ακόμα μπροστά του το φρικιαστικό θέαμα. «Όλοι τρέχει πύλες, κρυφτεί σαβάνα, καταλαβαίνεις. Κάποιοι όχι φτάνει πύλες. Γυναίκες στρατιώτες πιάνει νέους και δένει από καρπό. Κανείς άντρας τόσο δύναμη όσο γυναίκες στρατιώτες Δαχομένης. Κόβουν κεφάλι. Κόβουν σαγόνι όταν άλλος όχι νεκρός. Θε μου, Θε μου, Θε μου! Κάποιοι φουκαράδες όχι σαγόνι σε πρόσωπο! Εγώ τρέχει γρήγορα πύλη, αλλά

εκεί άντρας Δαχομένης. Τρέχει επόμενη πύλη, αλλά και εκεί. Γύρω πόλη, παντού. Οχτώ πύλες, παντού. Μια πύλη όχι κάποιος και Κούτζο πάει γρήγορα εκεί τρέξει σαβάνα. Αλλά κι εκεί άντρας Δαχομένης. Μόλις Κούτζο βγαίνει πύλη, πιάνει και δένει καρπό. Εγώ παρακάλια, αφήσει εμένα πάει πίσω μάμα μου, αλλά καμία σημασία σε λόγια μου. Δένει εμένα με άλλους. Ενώ πιάνει εμένα, βασιλιάς γης μου βγαίνει από πύλη και αρπάζουν. Βλέπουν βασιλιά, χαρά μεγάλη. Μετά, καταλαβαίνεις, πάνε σαβάνα, όπου βασιλιάς Δαχομένης περιμένει με αρχηγούς μέχρι καταστραφεί Τακόι, και όταν βλέπει βασιλιά μας, λέει πολεμιστές του «Φέρτε εκείνος που αλλάζει λέξεις» (διερμνέα). Έρχεται εκείνος που αλλάζει λέξεις και του λέει «Ρώτα βασιλιά γιατί τα έβαλε με Λιοντάρι Δαχομένης;». Άντρας αλλάζει λέξεις για βασιλιάς μας. Ακιάόν ακούει. Μετά λέει βασιλιά Δαχομένης «Γιατί εσύ όχι πολεμάς σαν άντρας; Γιατί όχι έρθεις με φως μέρας, πολεμήσουμε πρόσωπο πρόσωπο;» Άντρας αλλάζει λέξεις για βασιλιά Δαχομένης. Μετά βασιλιάς Δαχομένης λέει «Μπες γραμμή πας Δαχομένη, και φυλές ξέρουν εγώ κατάκτησε και πουλήσει Ακιάόν σε μπαρακούν». Ακιάόν λέει «Εγώ όχι πάει Δαχομένη. Εγώ βασιλιάς Τακόι, όπου πατέρας δικός μου και πατέρες δικό του κυβερνούσαν πριν γεννηθώ. Εγώ έγινε άντρας και κυβερνά. Εγώ πεθάνει βασιλιάς, όχι σκλάβος». Βασιλιάς Δαχομένης ρωτάει «Εσύ όχι πας Δαχομένη;». Του λέει «Όχι φεύγει από γη που είναι βασιλιάς». Βασιλιάς Δαχομένης όχι λέει άλλα. Κοιτάει στρατιώτη, δείχνει βασιλιά. Γυναίκα στρατιώτης πλησιάζει με ματσέτα και κόβει κεφάλι βασιλιά, πιάνει από χώρα και δίνει βασιλιά Δαχομένης. Όταν Κούτζο βλέπει βασιλιάς νεκρός, προσπαθεί σκάσει από στρατιώτες. Προσπαθεί φτάσει σαβάνα, αλλά στρατιώτες προλαβαίνει. Θε μου, Θε μου! Όταν Κούτζο σκέφτεται εκείνη

περίοδο, προσπαθεί όχι κλαίει. Μάτια Κούτζο έχει σταματήσει κλαίει, αλλά μέσα Κούτζο συνέχεια δάκρυα κυλάει. Όταν άντρας τραβάνε, Κούτζο φωνάζει όνομα μάμα. Όχι ξέρει πού είναι. Όχι έχει δει κανέναν από οικογένεια. Όχι ξέρει πού είναι. Κούτζο παρακαλάει αφήσει πάει βρει δικούς του. Στρατιώτες λένε όχι νοιάζει κλάματα. Βασιλιάς Δαχομένης ήρθε κυνηγήσει σκλάβους για πουλήμα. Κούτζο δένουν μαζί με άλλοι.

Ήλιος μόλις έχει ανατείλει. Όλη μέρα εμείς βίμα. Ήλιος καίει! Βασιλιάς Δαχομένης σε φορείο του και αρχηγοί μαζί του σε φορεία. Φουκαράς Κούτζο περπατάει. Άντρας Δαχομένης δένει όλους σε σειρά, κανείς φεύγει. Σε χέρι κρατάνε κεφάλια σκοτωμένων από Τακόι. Μερικοί δύο, τρία κεφάλια, κουβαλάνε Δαχομένη. Κούτζο πολύ λυπημένο για σπίτι του, όχι πεινάει μέρα εκείνη, αλλά χαίρεται όταν πίνει νερό. Πριν πέσει ήλιος, εμείς φτάνει σε πόλη. Έχει κόκκινη σημαία σε σαβάνα. Βασιλιάς Δαχομένης στέλνει στρατιώτες με άντρα που αλλάζει λέξεις σε πόλη και αρχηγός φυλής έρχεται σε φορείο και μιλάει βασιλιά. Μετά κατεβάζει κόκκινη σημαία και ανεβάζει άσπρη σημαία. Τι λένε Κούτζο όχι ξέρει. Αλλά φέρνει βασιλιά δώρα, βολβοί γιαμ και καλαμπόκι. Στρατιώτες ανάβει φωτιά, ψήνει φαΐ και τρώει. Μετά εμείς συνεχίζει. Κάθε πόλη βασιλιάς στέλνει μήνυμα».

ΓΛΩΣΣΙΔΙΑ

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

Αστοχα πυρά

Λίγο καθυστερημένη απάντηση (λόγω και καλοκαιρινής απουσίας μου, τώρα ενημερώθηκα) σε όσα έγραψε ο καλός συνάδελφος και ομοϊδεάτης στα γλωσσικά ζητήματα Γιάννης Χάρης (στο εξής Γ.Χ.) στην «Εφημερίδα των Συντακτών» στις 31 Ιουλίου.

Στο βιβλίο των εκδόσεων Νήσος «Πολίτες της Βαβυλωνίας», με κείμενα 30 μεταφραστών, μεταξύ των οποίων τόσο ο Γ.Χ. όσο και η αφεντιά μου, έγραφα, ολίγον «δημοσιογραφικά», ολίγον χιουμοριστικά: «Έχει παρέλθει οριστικά η εποχή όπου μεταφράσεις έκαναν κατά κανόνα κυρίες που είχαν πρόσφατα χωρίσει και κουκουέδες που γύριζαν από τις εξορίες ή από τις χώρες του ανατολικού μπλοκ αργότερα».

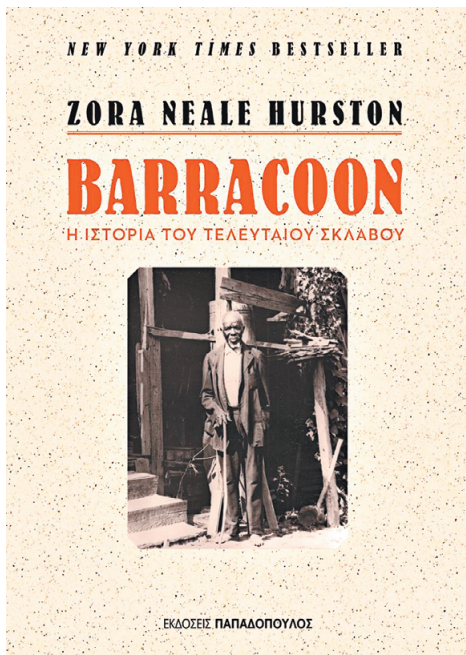
Με εγκαλεί, λοιπόν, ο Γ.Χ. γιατί θίγω, λέει, τους κομμουνιστές αποκαλώντας τους κουκουέδες. Μάλιστα, «δράττεται της ευκαιρίας» να με εγκαλέσει ακόμα και για έλλειψη αβρότητας προς τις χωρισμένες κυρίες, ίσως και προς τις κυρίες γενικότερα!!!

Για να πάω όμως στο ψαχνό, αυτό που ενόχλησε τον Γ.Χ. είναι η αναφορά στους κομμουνιστές που επέστρεφαν από τις εξορίες στη δεκαετία του '50, ή από τις χώρες του ανατολικού μπλοκ στη δεκαετία του '70, με τον όρο «κουκουέδες». «Ανιστόρητη και αμοραλιστική αναφορά», γράφει μάλιστα ο Γ.Χ., παρασυρόμενος σε αμετροπέπια ασυγχρόνη για την ηλικία του και υπεράγαν επιθετική απέναντί μου.

Πολλαπλώς αστοχα και άσφαιρα, ωστόσο, τα πυρά του Γ.Χ. κατά της αναφοράς μου σε «κουκουέδες» μιλώντας για ανθρώπους που, όπως λέει, «αναζητούσαν ένα κομμάτι τίμιο ψωμί» (άτιμε λαϊκισμό, πόσα πρόσωπα και προσωπεία έχεις!). Πρώτον, ούτε κατά διάνοια υπαινιχθήκα εγώ ότι το ψωμί τους δεν ήταν τίμιο. Επαρκείς μεταφραστές δεν ήταν, κατά κανόνα, αλλά προφανώς λίγο το κακό. Δεύτερον, κάποιους από αυτούς που είχαν γυρίσει από τις εξορίες στη δεκαετία του '50 έτυχε να τους γνωρίσω, και μάλιστα να γίνουμε σχεδόν φίλοι – όπως με τον τόσο γλυκό και τόσο ανοιχτόμυαλο Στέφανο Στεφάνου, εν ευρεία εννοία συνάδελφο στον χώρο του βιβλίου. Τρίτον και κυριότερο, αν ο Γ.Χ. εντρυφούσε λίγο περισσότερο στην ιστορία της τόσο προσφιούς του κομμουνιστικής Αριστεράς, θα διαπίστωνε ότι ακόμα και τα πιο σκληρά, ατσαλωμένα και ασυμβίβαστα κομματικά στελέχη και μέλη του ΚΚΕ με υπερηφάνεια αυτοαποκαλούνταν «κουκουέδες». Μάλιστα, όταν ήθελαν να εξάρουν και να επαινέσουν τη στάση ή τη συμπεριφορά κάποιου συντρόφου τους, τη χαρακτήριζαν «κουκουέδικη» ή σαν αυτή που ταιριάζει «σε εμάς τους κουκουέδες». Όσο για το ότι ο Γ.Χ. «πάγωσε», κατά τα λεγόμενά του, όταν διάβασε το κείμενό μου, δεν έχω παρά να του ευχθώ... καλή απόψυξη.

Επιδόρπιο

Ο Ρέμπραντ ήταν τόσο φιλοχρήματος ώστε, όταν πια ήταν αρκετά μεγάλης ηλικίας και δεν έβλεπε καλά, οι βοηθοί του διασκέδαζαν ζωγραφίζοντας στο δάπεδο νομίσματα και βλέποντάς τον να σκύβει να τα μαζέψει.

Zora Neale Hurston
BARRACOON

Μτφ. Αντώνης Καλοκύρης
Εκδ. Παπαδόπουλος, σελ. 214
Κυκλοφορεί στις 4/10